

Η 3η εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ επιβεβαιώνει:

Διάρκη επιδείνωση της κατάστασης στον κατασκευαστικό κλάδο αναδεικνύουν τα μεγέθη που παρουσιάζονται στην 3η εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ, η οποία αποτυπώνει τις εξελίξεις κατά το Α' εξάμηνο του 2010. Όπως επισημαίνεται, στο διάστημα που μεσολάβησε από την προηγούμενη εξαμηνιαία έκθεση (01/2010), σημειώθηκε πληθώρα κρίσιμων εξελίξεων, που σχετίζονται με το σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

Στο τέλος του 2009, η Ελλάδα εισήλθε σε βαθιά δημοσιονομική κρίση, η οποία εξελίχθηκε σε κρίση στην αγορά των ελληνικών κρατικών ομολόγων και συνεχίζεται έως και σήμερα. Παρά τη σημαντική χρηματοδότηση -συνολικού ύψους 110 δισ. ευρώ- από τις χώρες της ΕΕ και το ΔΝΤ και παρά την αποδοχή και την πλήρη εφαρμογή των όρων του Μνημονίου Συνεργασίας, η Ελλάδα εξακολουθεί να θεωρείται από τους διεθνείς αναλυτές και επενδυτές ως χώρα η οποία δύσκολα θα αποφύγει τη χρεοκοπία ή την αναδιάρθρωση του χρέους της με σημαντικές απώλειες για τους δανειστές της.

Σε δεινή θέση ο κατασκευαστικός κλάδος

Σύμφωνα με τους αναλυτές της «Alpha Bank», η κρίση του δημοσίου χρέους στην Ελλάδα αποτελεί ένα από τα πολλά επεισόδια της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής και οικονομικής κρίσεως του 2008-2009. Ακολούθησε, δηλαδή, την κρίση ιδιωτικού χρέους και του τραπεζικού συστήματος και την κατάρρευση του τομέα των ακινήτων και της οικονομίας, γενικότερα, και στη συνέχεια τη διόγκωση του δημοσίου χρέους στις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία, την Ισπανία, τη Γερμανία και γενικά σχεδόν σε όλες οι χώρες της ΕΕ-27. Στις χώρες αυτές η δημοσιονομική κρίση προέκυψε διότι το κράτος παρενέβη εκτεταμένα για να σώσει από βέβαιη χρεοκοπία τις μεγάλες (παγκοσμίως εμβέλειες) τράπεζες, ή για να περιορίσει τις επιπτώσεις από την υπερχρέωση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας τους και από την κατάρρευση του τομέα των ακινήτων και τις οικονομίας γενικότερα.

Η ελληνική κρίση πυροδοτήθηκε από την παγκόσμια κρίση, αλλά δεν οφείλεται σε αυτή. Η υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου τομέα τα τελευταία έτη οφείλεται αποκλειστικά στην υπέρμετρα επεκτατική εγκώρια δημοσιονομική πολιτική, που οδήγησε σε διόγκωση των ελλειμμάτων παρ' ότι ήταν μία περίοδος που η οικονομία σημείωνε αξιόλογους ρυθμούς ανάπτυξης.

Η παγκόσμια κρίση και η συνεπαγόμενη ευαισθησία και μείωση της διαθέσιμων των επενδυτών για έκθεση σε κίνδυνο, συνέβαλε στην κατάρρευση ενός σαθρού δημοσιονομικού οικοδομήματος στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι ο βαθμός πιστωτικής επιβαρύνσεως του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας είναι ελάχιστος σε σχέση με τις άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, την Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ.

Κατόπιν αυτών των εξελίξεων, στην ελληνική οικονομική πραγματικότητα, με σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές στις συνθήκες λειτουργίας του ιδιωτικού τομέα (νέο ασφαλιστικό, εργασιακό και φορολογικό θεσμικό πλαίσιο), του δημόσιου τομέα (νέο ασφαλιστικό, εργασιακό και μισθολογικό θεσμικό πλαίσιο, μεταρρύθμιση Δημόσιας Διοίκησης - «Καλλικράτης»), αλλά και με δημοσιονομικούς περιορισμούς (π.χ. ετήσια μείωση του ΠΔΕ κατά 500 εκ. ευρώ) είναι λογικό ότι οι εξελίξεις στον κλάδο είναι ακόμη πιο αρνητικές από ό,τι έξι μήνες νωρίτερα, ενώ οι προοπτικές ακόμη πιο δυσοίωνες. Σε αυτό συμβάλλει και η πολύμηνη καθυστέρηση στην ανακοίνωση των αρχών, γύρω από τις οποίες θα στηριχθεί το νέο θεσμικό πλαίσιο μελέτης και παραγωγής δημόσιων τεχνικών

έργων, καθυστέρηση που επιδρά αρνητικά στις επιχειρηματικές δραστηριότητες στον κλάδο.

Συνοπτικά, κατά τη διάρκεια του Α΄ τριμήνου του 2010, καταγράφονται τα εξής:

- ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές (σύνολο κλάδου) εμφανίζεται μειωμένος κατά 20% έναντι του Α΄ τριμήνου 2009, λαμβάνοντας τη χαμηλότερη τιμή των τελευταίων 5 ετών,
- η συνολική απασχόληση στον κλάδο είναι μειωμένη κατά 7,4% έναντι του Α΄ τριμήνου 2009,
- η συμμετοχή του κλάδου στη δημιουργία του ΑΕΠ καταγράφει τη χαμηλότερη τιμή της τα τελευταία 12 έτη, μόλις 3,9%, έναντι 5,3% του Α΄ τριμήνου του 2009,
- οι συνολικές ακαθάριστες επενδύσεις σε κατασκευές παρουσιάζουν μείωση κατά 24,8% έναντι του Α΄ τριμήνου 2009,
- ο δείκτης παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού (δημόσια έργα) εμφανίζει μείωση κατά 22,4% έναντι του Α΄ τριμήνου του 2009,
- ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων (ιδιωτικά έργα) εμφανίζει μείωση κατά 16,8% έναντι του Α΄ τριμήνου του 2009, λαμβάνοντας τη χαμηλότερη τιμή των τελευταίων δέκα ετών.

Ειδικότερα, ως προς τον όγκο κτιριακών έργων που αντιστοιχεί στις οικοδομικές άδειες που εκδόθηκαν το πρώτο τετράμηνο του 2010 η μείωση ήταν 25,3%, έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2009, η οποία -ας σημειωθεί- ήταν επίσης μειωμένη κατά 22,9% έναντι του πρώτου τετραμήνου του 2008. Για να γίνει καλύτερα αντιληπτή η σημερινή κατάσταση, σημειώνεται ότι η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα, βάσει του όγκου που αντιστοιχεί στις οικοδομικές άδειες, κατά το πρώτο τετράμηνο του 2010 είναι η μικρότερη των τελευταίων τριάντα ετών.

Εξάλλου, σύμφωνα και με τα στοιχεία του ΣΑΤΕ, κατά το Α΄ εξάμηνο του 2010 συνεχίστηκε η μείωση του συνολικού προϋπολογισμού των δημοπρατούμενων έργων προϋπολογισμού άνω των 2 εκ. ευρώ έναντι των ετών 2005 (-50,2%), 2006 (-49,4%), 2007 (-13,5%) και 2009 (-12,1%). Ωστόσο, διαφαίνεται μία σημαντική διαφοροποίηση έναντι των προηγούμενων ετών, που εντοπίζεται στην ενδυνάμωση της σχετικής σημαντικότητας των έργων μικρού και μεσαίου προϋπολογισμού, αφού οι δημοπρασίες κατά το Α΄ εξάμηνο του 2010 για έργα προϋπολογισμού μέχρι και 100 εκ. ευρώ, εμφανίζονται αυξημένες κατά 68,9% έναντι του Α΄ εξαμήνου του 2009.

Αρνητική εικόνα λαμβάνεται και από την εξέταση των χρηματοοικονομικών δεδομένων των εταιρειών 4ης - 7ης τάξης, αφού:

Το 17,2% των εταιρειών εμφανίζουν ζημίες κατά το 2009, έναντι 9,8% του 2008, ενώ το 68,7% και το 68,2% εμφανίζει χειρότερη κατάσταση καθαρών κερδών και του κύκλου εργασιών για την ίδια περίοδο, αντίστοιχα.

Ο κύκλος εργασιών μειώνεται ανά εργοληπτική εταιρεία κατά 19,4% το 2009/2008, ενώ και τα καθαρά κέρδη μειώνονται ανά εργοληπτική εταιρεία κατά 32%, με τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις να αυξάνουν κατά 8%.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ ο εγχώριος κατασκευαστικός κλάδος δοκιμάζει επί σειρά ετών αλληπάλληλες αρνητικές επιδόσεις, ο κλάδος στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες υποβοηθήθηκε από την επιλογή των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων για αποφασιστική στήριξη των προγραμμάτων επενδύσεων και δημιουργίας υποδομών, ώστε να δημιουργηθεί το αναγκαίο «ανάκωμα» στη γενικευμένη ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας.

Σήμερα, η δανειακή επιβάρυνση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και η πανευρωπαϊκή τάση λιτότητας και μείωσης των δημοσίων δαπανών, για να περιοριστούν τα ελλείμματα και τα χρέη και να εξυγιανθούν τα δημόσια οικονομικά, συνεπάγονται μια υστέρηση των ρυθμών αύξησης του ευρωπαϊκού κατασκευαστικού κλάδου τα επόμενα έτη, ειδικά στις χώρες που αντιμετωπίζουν κρίση χρέους. Ωστόσο, παραμένει το ζήτημα άσκησης βέλτιστου μείγματος οικονομικής πολιτικής, με στόχους την εξασφάλιση εργασίας και κοινωνικής συνοχής, στόχοι που πετυχαίνονται μόνο μέσα από αναπτυξιακές δράσεις.

Έλλειμμα και προτάσεις πολιτικής

Το έλλειμμα είναι αποτέλεσμα της δημοσιονομικής εκτροπής της διετίας 2008-2009 και όχι εγγενές στοιχείο της ελληνικής οικονομίας.

Με την εφαρμογή των μέτρων (Μνημόνιο), αναμένεται ότι η χώρα θα εισέλθει στο 2012 με έλλειμμα γύρω στο 5% του ΑΕΠ και με το χρέος γενικής κυβέρνησης σε πτωτική πορεία, ενώ η αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας θα έχει αποκατασταθεί σε σημαντικό βαθμό. Η δυνατότητα σταδιακής επάνοδου της, με ικανοποιητικούς όρους, στις αγορές, με αυτά τα δεδομένα, δεν θα πρέπει να θεωρείται ευκαταφρόνητη.

Για τις αναπτυξιακές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις απαιτείται, σύμφωνα με τους οικονομολόγους της «Alpha Bank»:

α) Η προώθηση της υλοποίησης εκτεταμένου προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και η αποτελεσματική διαχείριση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας, από τα οποία εκτιμάται ότι μπορεί να εισπραχθούν επιπλέον έσοδα, μειωτικά του δημόσιου χρέους, ύψους άνω των 3 δισ. ετησίως έως το 2014, αλλά και στα επόμενα έτη της δεκαετίας του 2010.

β) Η άμεση προώθηση των συμπράξεων δημόσιου - ιδιωτικού τομέα για την αναζωπύρωση των επενδύσεων σε κρίσιμους τομείς της ελληνικής οικονομίας (λιμένες, τοπικά αεροδρόμια, νοσοκομεία, ενέργεια, τουριστικά και περιβαλλοντικά έργα, διαχείριση απορριμμάτων κ.ά.).

γ) Η άμεση εφαρμογή των χωροταξικών σχεδίων και σχεδίων χρήσης γης σε κάθε περιοχή της χώρας για να διευκολυνθεί η εγκατάσταση των αναγκαίων υποδομών και των επενδύσεων για την ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

δ) Η άμεση οριστικοποίηση του ενεργειακού σχεδιασμού της χώρας για τις επόμενες δεκαετίες, με ελαχιστοποίηση στην πράξη των περιβαλλοντικών του επιπτώσεων, λαμβάνοντας υπόψη και την ανάγκη εξασφάλισης της ενεργειακής ασφάλειας της χώρας σε προσιτό κόστος.

ε) Η αποτελεσματική αξιοποίηση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας, που ανέρχεται σε πάνω από 350 δισ. ευρώ. Η αξιοποίηση μπορεί να σημαίνει τη διαχείρισή της σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα ή ιδιωτικοποίηση της περιουσίας αυτής.

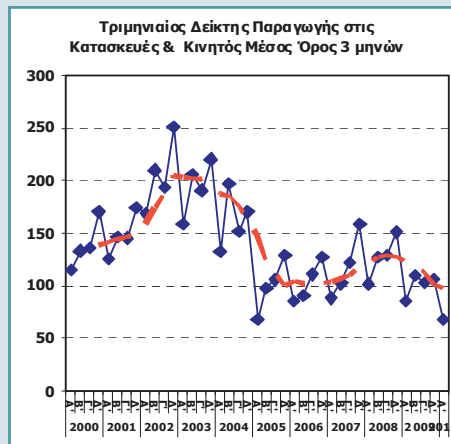
στ) Η άσκηση αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής για την αποτροπή κατά το δυνατό των δυσμενών επιπτώσεων της μεγάλης δημοσιονομικής προσαρμογής που έχει ανάγκη η χώρα.

Πηγή: Οικονομικό Δελτίο #112 Alpha Bank

Δημόσια και ιδιωτικά έργα

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές¹

Η ανάλυση βάσει του δείκτη παραγωγής στις κατασκευές, τον οποίο η ΕΣΥΕ καταρτίζει από το 2000 και ανακοινώνει από τον Ιούλιο του 2006, αναδεικνύει διαρκή πτωτική τάση της συνολικής κατασκευαστικής δραστηριότητας, από την αρχή του 2003 έως και το 2005, με τη μείωση να φτάνει, σε ετήσιο ρυθμό, ως 50,3% (Β΄ τρίμηνο

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

2005/Β' τρίμηνο του 2004).

Κατά το 2006 η κατασκευαστική δραστηριότητα σταθεροποιείται σε αυτά τα, μέχρι τότε, χαμηλότερα επίπεδα δραστηριότητας της εξεταζόμενης περιόδου, ενώ κατά το 2007 έως και το Γ' τρίμηνο του 2008, διαπιστώνεται ελαφρώς ανοδική τάση. Έκτοτε, η συνολική παραγωγή στις κατασκευές δοκιμάζει εκ νέου αλλεπάλληλες μειώσεις, γεγονός που αποδίδεται, κυρίως, στις αρνητικές μεταβολές στην αγορά των ιδιωτικών έργων, αλλά και σε αυτές που πα-

ρατηρούνται στο χώρο των δημοσίων έργων.

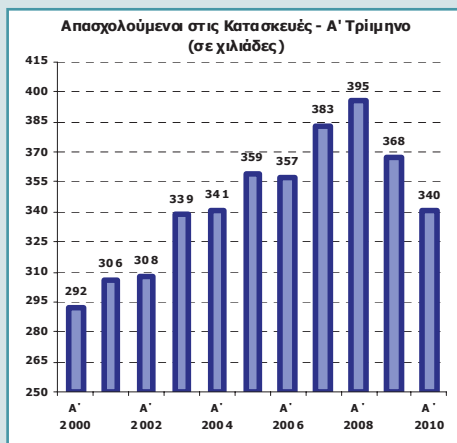
Κατά το Α' τρίμηνο του 2010 η τιμή του δείκτη παραγωγής στις κατασκευές λαμβάνει τιμή σχεδόν όμοια με τη χαμηλότερη της εξεταζόμενης περιόδου, 68,1% έναντι 67,5% του Α' τριμήνου του 2005, μειωμένη κατά 20,2% έναντι της αντίστοιχης του 2009, και κατά 268% έναντι της υψηλότερης τιμής όλης της περιόδου (250,48% το Δ' τρίμηνο του 2002).

Απασχολούμενοι στις Κατασκευές²

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ διαπιστώνεται ότι από το Γ' τρίμηνο του 2007, οπότε και σε απόλυτο μέγεθος ο κλάδος απασχόλησε τους περισσότερους εργαζομένους, 402 χιλ., ξεκίνησε μια διαρκής συρρίκνωση

του μεγέθους της απασχόλησης για να φτάσει στις 340,4 χιλ. το Α' τρίμηνο του 2010, δηλαδή, μία σωρευτική απώλεια, 61,4 χιλιάδων θέσεων εργασίας, η οποία οφείλεται, σε σημαντικό βαθμό, στην απώλεια 23,7 χιλιάδων θέσεων εργασίας κατά το Α' τρίμηνο του 2010, σε σύγκριση με την τιμή του Δ' τριμήνου του 2009 (μείωση 6,5%).

Σε ετήσια βάση, η μείωση το Α' τρίμηνο του 2010 έναντι του Α' τριμήνου του 2009 είναι ακόμη μεγαλύτερη: 7,4%, ήτοι απώλεια 27,3 χιλ. θέσεων εργασίας στον κλάδο, απώλεια η οποία είναι πιο πιθανό να λάβει μόνιμο χαρακτήρα.

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Συμβολή του κλάδου στην Ελληνική Οικονομία

Οι κατασκευές αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας, αφού κατά μέσο όρο την περίοδο 2000-2004 συμμετείχαν κατά, περίπου, 7% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ³ και πάνω από 8% στη συνολική απασχόληση. Ωστόσο, η συνολική συμβολή του κλάδου, άμεση και έμμεση, υπερβαίνει το 15% του ΑΕΠ και το 17% της απασχόλησης.

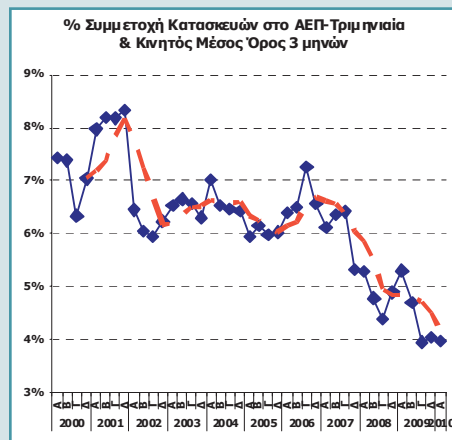
Παράλληλα, η συμβολή του τομέα στην ανάπτυξη της χώρας είναι καθοριστική, λόγω των ισχυρών δισυσνδέσεων του με βασικούς βιομηχανικούς και άλλους κλάδους (μεταλλουργίας, μη μεταλλικών ορυκτών, ηλεκτρολογικού υλικού, ξύλου, προϊόντων από μέταλλο, μεταφορών, εμπορίου κλπ.)

και της σημαντικής αναπτυξιακής του διάστασης. Εκτός των ανωτέρω, η αγορά κατοικίας επηρεάζει τον οικονομικό κύκλο και μέσω της κατανάλωσης, διότι οι τιμές των κατοικιών επιδρούν στον πλούτο και την ψυχολογία των νοικοκυριών, ενισχύοντας ή μειώνοντας την καταναλωτική ροπή τους.

Τέλος, σημαντική είναι η συμβολή των κατασκευών στη δημιουργία ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου αφού, έως και το 2007, είναι υπεύθυνες για περισσότερες από τις μισές σχετικές επενδύσεις, ξεπερνώντας σημαντικά τις υπόλοιπες κατηγορίες επενδύσεων (μηχανήματα εξοπλισμός, κλπ.).

ΑΕΠ

Εστιάζοντας στα πρόσφατα αναθεωρημένα στοιχεία του ΑΕΠ, διαπιστώνονται τρία μοτίβα διαχρονικής εξέλιξης της συμμετοχής του κατασκευαστικού κλάδου στη δημιουργία του ΑΕΠ της χώρας κατά την τελευταία δεκαετία: α) δια-

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

χρονική αύξηση της σχετικής σημαντικότητας του κλάδου τα έτη 2000 - 2001, με μέγιστη τιμή τη συμβολή κατά 8,3% στη δημιουργία του ΑΕΠ της χώρας το Δ' τρίμηνο του 2001, β) σταθεροποίηση της συμμετοχής του κλάδου στη δημιουργία του ΑΕΠ, περίπου, στο 6,4%, κατά μέσο όρο, την περίοδο Α' τρίμηνο 2002 - Γ' τρίμηνο 2007 και γ) ταχεία συρρίκνωση της συμβολής των κατασκευών στη δημιουργία του ΑΕΠ της χώρας από το 6,4% του Γ' τριμήνου του 2007 σε 3,98% το Α' τρίμηνο του 2010.

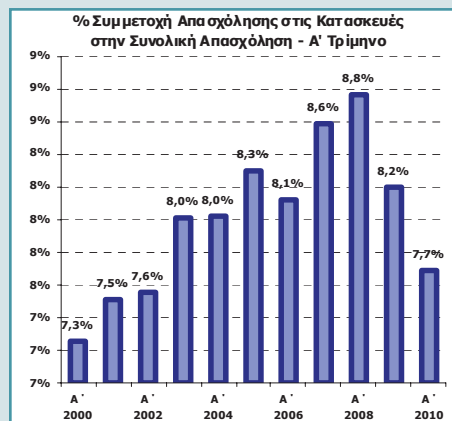
Αυτή η ιλιγγιώδης μείωση της σχετικής σημαντικότητας του κατασκευαστικού κλάδου, μόλις ελάχιστα έτη μετά το κατασκευαστικό θαύμα των Ολυμπιακών αγώνων

και των μεγάλων έργων υποδομής, επιδρά αρνητικά σε όλο το φάσμα της εθνικής οικονομίας, δεδομένων των ισχυρών δισυσνδέσεων του με βασικούς βιομηχανικούς και λοιπούς κλάδους της οικονομίας και της σημαντικής αναπτυξιακής του διάστασης.

Με τα δεδομένα αυτά, που αναλυτικά είχαν παρουσιαστεί στην πρώτη εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ (Ιούλιος 2009) η κρίση στον κλάδο σηματοδοτεί και την κρίση σε ολόκληρη την οικονομία. Άλλωστε, γι' αυτούς κατά βάση τους λόγους, ο κατασκευαστικός τομέας χρησιμοποιήθηκε διεθνώς και ευρέως για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.

Απασχόληση

Φυσική συνέπεια των ανωτέρω εξελίξεων είναι και η διαρκώς μειούμενη συμμετοχή του κλάδου στα μεγέθη της συνολικής απασχόλησης, αφού ο κλάδος απασχολεί από το 2003 άνω του 8% των συνολικά απασχολούμενων στη χώρα, προσεγγίζοντας το 9% το Γ' τρίμη-

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

νο του 2007. Έκτοτε, η ποσοστιαία συμμετοχή της απασχόλησης στις κατασκευές βγαίνει μειούμενη, κατα-

λήνοντας το Α' τρίμηνο του 2010 στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας δεκαετίας: 7,7%.

Επενδύσεις

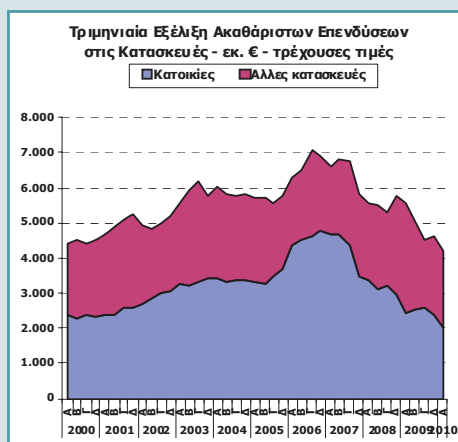
Αρνητική είναι και η εξέλιξη της συμβολής των κατασκευών στη δημιουργία ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2000-2003 υπήρξε μεγέθυνση της συμβολής των κατασκευών στις συνολικές ακαθάριστες επενδύσεις. Μετά την ολοκλήρωση των ολυμπιακών έργων, πα-

ρουσιάστηκε σημαντική μείωση των επενδύσεων υποδομής στις κατασκευές, η οποία αντισταθμίστηκε σε

ταβολής των επενδύσεων κινήθηκε σε αρνητικά επίπεδα καθ' όλη τη διάρκεια του 2009 (-6,7% το πρώτο τρίμηνο, -15,9% το δεύτερο, -14,6% το τρίτο και -18,1% το τέταρτο τρίμηνο),

αλλά και το Α' τρίμηνο του 2010 (-14,8%), έναντι της, κατά μέσο όρο, ετήσιας αύξησης 5,2% της περιόδου 2000-2007. Η μεγάλη κάμψη των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου το 2009 και το Α' τρίμηνο του 2010 και η συνεπαγόμενη αρνητική

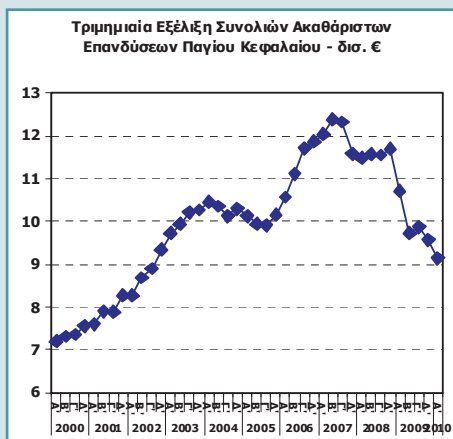
συνεισφορά τους στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ οφείλεται, κυρίως, στην εξέλιξη των επενδύσεων σε κατοικίες, οι οποίες εμφανίστηκαν μειωμένες κατά 21,8% το 2009 σε

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

κάποιο βαθμό από τη βελτίωση στον οικοδομικό τομέα, λόγω της σημαντικής μείωσης του κόστους των στεγαστικών δανείων.

Ήδη, όμως, από το 2008 οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, έχοντας εισέλθει σε αρνητική τροχιά, παρουσίασαν περαιτέρω μεγάλη υποχώρηση καθ' όλη τη διάρκεια του 2009, καθώς και το πρώτο τρίμηνο του 2010, διαδραματίζοντας έτσι καθοριστικό ρόλο στην καθίζηση της εσωτερικής ζήτησης και, συνεπώς, στην ύφεση. Ο ετήσιος ρυθμός με-

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Τελειώνει η «χρυσή εποχή» στα μεγάλα έργα

Η «χρυσή» εποχή των δημόσιων κατασκευαστικών έργων στην Ευρώπη πλησιάζει στο τέλος της, καθώς ολοκληρώνονται τα κρατικά προγράμματα ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας, επισκιάζοντας τις προοπτικές των εταιρειών και των εργαζομένων στον κατασκευαστικό κλάδο.

Τα μέτρα λιτότητας αναμένεται να έχουν άμεσο αντίκτυπο στις δαπάνες για έργα υποδομής στο χρονικό διάστημα μεταξύ 2010 και 2012, ειδικότερα στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, και κυρίως σε χώρες όπως η Ισπανία, που διατρέχουν τον κίνδυνο να αντιμετωπίσουν κρίση χρέους. Η κατάσταση στην Ανατολική Ευρώπη είναι διαφορετική, με την αύξηση στις επενδύσεις για έργα υποδομής -κυρίως σε Πολωνία και Σλοβακία- να εκτιμάται στο 15% με 17% ετησίως μέχρι το 2012.

• **Γερμανία:** Ο θετικός αντίκτυπος των προγραμμάτων στήριξης στη μεγαλύτερη κατασκευαστική αγορά της Ευρώπης αναμένεται να έχει παρέλθει μέχρι τα τέλη του 2010. Με τα κονδύλια προς τις τοπικές αρχές να περιορίζονται σημαντικά και ένα μεγάλο μέρος των επενδύσεων να έχει ήδη διοχετευθεί για έργα αυτοκινητόδρομων, σιδηροδρομικών γραμμών και ύδρευσης, οι δημόσιες επενδύσεις αναμένονται περιορισμένες από το 2011. Από την άλλη πλευρά, ο κατασκευαστικός τομέας αναμένεται να τονωθεί από έργα υδροηλεκτρικών εργοστασίων, αιολικών πάρκων και εργοστασίων βιομάζας.

• **Γαλλία:** Η δέσμη μέτρων της γαλλικής κυβέρνησης συνεχίζει και φέτος να αποδίδει καρπούς, «γλιτώνοντας» το γαλλικό κλάδο πολιτικής μηχανικής από την ύφεση για το 2010 και το 2011, όμως προβλέπονται υποτονικοί ρυθμοί ανάπτυξης.

• **Ισπανία:** Οι περικοπές δημόσιων δαπανών έχουν ήδη επηρεάσει τα νέα έργα, αλλά και τα έργα σε εξέλιξη, ειδικότερα τα έργα κατασκευής αυτοκινητόδρομων. Η δραστηριότητα αναμένεται να μειωθεί σχεδόν κατά 25% φέτος και 11% το 2011. Από την άλλη πλευρά, η Ισπανία παρουσίασε πρόγραμμα δαπανών ύψους 17 δισ. ευρώ για έργα υποδομής, επιδιώκοντας την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων για την ενίσχυση του κατασκευαστικού κλάδου.

• **Ιταλία:** Ο τομέας υποδομών βίωσε τρία χρόνια δραματικής ύφεσης, με τις δημοπρασίες δημόσιων έργων να μειώνονται στα χαμηλότερα επίπεδα τριακονταετίας, αν και αναμένεται ανάκαμψη 3,3% φέτος.

• **Πολωνία:** Έχοντας στη διάθεσή της κοινοτικά κονδύλια ύψους 67 δισ. ευρώ για τη χρονική περίοδο 2007-2013 και τη χώρα να φιλοξενεί το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου το 2012, η πολωνική κυβέρνηση προωθεί φιλόδοξο επενδυτικό πρόγραμμα, με την κατασκευαστική δραστηριότητα σε δημόσια έργα να εκτιμάται ότι θα αυξηθεί 23,8% φέτος, 26,6% το 2011 και 22,5% το 2012.

Πηγή: εφ. «Ναυτεμπορική»

σέση με το 2008, αλλά και στην αντίστοιχη υποχώρηση των λοιπών, εκτός των κατασκευών, επενδύσεων κατά 18,2%.

Συγκεκριμένα, οι συνολικές ακαθάριστες επενδύσεις σε κατασκευές μειώθηκαν κατά 24,8% το Α' τρίμηνο του 2010 έναντι του Α' τριμήνου του 2009, προσεγγίζοντας τα 4,2 δισ. ευρώ, δηλαδή, μειωμένες κατά 40,7% έναντι της μέγιστης τιμής της περιόδου, 7 δισ. ευ-

ρώ το Γ' τρίμηνο του 2006. Αυτή η μείωση οφείλεται στην κατά 21,8% μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες, από 2,4 δισ. ευρώ το Α' τρίμηνο του 2009 σε 1,99 δισ. ευρώ το Α' τρίμηνο του 2010 και στην κατά 30% μείωση των επενδύσεων στις υπόλοιπες κατασκευές, δηλαδή, κυρίως στα δημόσια τεχνικά έργα, από 3,1 δισ. ευρώ το Α' τρίμηνο του 2009 σε 2,2 δισ. ευρώ το Α' τρίμηνο του 2010.

Euroconstruct

Ο κατασκευαστικός κλάδος στην Ευρώπη συμβάλλει κατά 11% στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού ΑΕΠ, ενώ από χώρα σε χώρα το ποσοστό συμμετοχής κυμαίνεται από 8% μέχρι 15%. Το 2009 ήταν για τον κλάδο η χειρότερη χρονιά των τελευταίων δέκα και πλέον χρόνων. Ο κύκλος εργασιών συρρικνώθηκε κατά 9,3%, ενώ το 2010 αναμένεται μείωση κατά 4,4%, και ανεπαίσθητη ανάκαμψη προβλέπεται για το 2011 (+0,6). Είναι προφανές ότι την περίοδο της ύφεσης διαδέχεται μια περίοδος αβεβαιότητας, με το μόνο σίγουρο να είναι ότι η αγορά κατοικίας είναι αυτή που επλήγη όσο καμιά άλλη από το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Με την εξαίρεση της Ελβετίας και της Πολωνίας, όπου ο κλάδος αναπτύχθηκε με ρυθμούς 3,3% και 5,3%, αντιστοίχως, το 2009 όλες οι άλλες χώρες της Ευρώπης βίωσαν την ύφεση (και) στον κατασκευαστικό τομέα. Βεβαίως, ο βαθμός συρρίκνωσης του κλάδου από χώρα σε χώρα διαφέρει σημαντικά. «Πρωταθλήτρια» στην ύφεση αναδείχθηκε η Ιρλανδία, όπου η μείωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας άγγιξε το 35% πέρυσι σε σύγκριση με το 2008 -πρόκειται βεβαίως για μια χώρα βαρύτερα πληγείσα από την κρίση, στην οποία η συνολική οικονομική δραστηριότητα συρρικνώθηκε κατά 7,3% τη χρονιά που πέρασε. Επιπλέον, το Euroconstruct προβλέπει συρρίκνωση των κατασκευών στην Ιρλανδία κατά 21,10% το τρέχον έτος και κατά 7,3% το επόμενο. Απελπιστικά υψηλό ήταν πέρυσι το ποσοστό συρρίκνωσης του κλάδου και στην Ισπανία (26,10%), χώρα στην οποία οι κατασκευές επίσης κονιορτοποιήθηκαν από το ωστικό κύμα που δημιουργήσε το σκάσιμο της «φούσκας» των ακινήτων. Μεγάλη ήταν η κάμψη του κατασκευαστικού κλάδου στη Φινλανδία και στη Βρετανία (χώρα όπου το σκάσιμο της «φούσκας» των ακινήτων ήταν επίσης παταγώδες). Η Πορτογαλία, η Σλοβακία και η Ιταλία συμπεριλαμβάνονται στις αγορές που πλήρωσαν βαρύ τίμημα στην ύφεση και μέρος του τιμήματος κατέβαλε και ο κατασκευαστικός κλάδος των χωρών αυτών. Συνολικά, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, η πρωτοφανής κάμψη του 2009 οφείλεται στην ιλιγγιώδη πτώση που σημείωσαν οι ανεγέρσεις νέων κατοικιών (22,5%) σε σύγκριση με το 2008 -που δεν ήταν και η καλύτερη χρονιά για τον κλάδο... και, επίσης, στη μεγάλη πτώση κατά 12,7% που σημείωσαν τα κατασκευαστικά έργα, εξαιρουμένων των κατοικιών. Πτώση αναμενόμενη, αφού εν προκειμένω πρόκειται για έργα που χρηματοδοτούνται από τις κυβερνήσεις. Η υπερχρέωση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και η πανευρωπαϊκή τάση λιτότητας και μείωσης των δημοσίων δαπανών για να περιοριστούν τα ελλείμματα και τα χρέη και να εξυγιανθούν τα δημόσια οικονομικά των χωρών προωινίζονται μια αργή και διστακτική ανάκαμψη του κατασκευαστικού κλάδου τα χρόνια που έρχονται. Το Euroconstruct δεν προβλέπει ανάπτυξη για τον κλάδο πριν από το 2012.

Πηγή: «Το Βήμα»

+13,7% το 2008, πλην, όμως, ο δείκτης δεν πετυχαίνει τα πολύ υψηλά επίπεδα της περιόδου 2002-2004. Από το Δ' τρίμηνο του 2008 ξεκινά πτωτική τάση με αποκορύφωμα τη μειωμένη, κατά 22,4%, τιμή του δεί-

κτη το Α' τρίμηνο του 2010 (83,8) έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2009 (107,9), τιμή η οποία ξεπερνά ελάχιστα το ένα τρίτο της υψηλότερης τιμής της περιόδου (302,6 το Δ' τρίμηνο του 2002).

Νέες δημοπρασίες δημοσίων τεχνικών έργων

Θεωρώντας τη διαχρονική εξέλιξη των νέων δημοπρασιών των δημοσίων τεχνικών έργων ως ένα δείκτη «παραγωγίας» (το ανάλογο δηλαδή που υποδηλώνει για τα ιδιωτικά έργα η διαχρονική εξέλιξη του μεγέθους των οικοδομικών αδειών) και με βάση τα στοιχεία δημοπρασιών δημοσίων έργων προϋπολογισμού άνω των 2 εκατ. ευρώ σε όλη την Ελληνική Επικράτεια, τα οποία συγκεντρώνει σε βάση δεδομένων ο ΣΑΤΕ, διαπιστώνονται τα εξής:

Κατά το Α' εξάμηνο του 2010 το πλήθος των νέων δημοπρασιών που προκηρύχθηκαν, λαμβάνει τη δεύτερη υψηλότερη τιμή της περιόδου, 281 έναντι 376 δημοπρασιών το Α' εξάμηνο του 2006.

Ο συνολικός προϋπολογισμός αυτών ανήλθε σε 1,9 δισ. ευρώ, ποσό

που υπολείπεται σημαντικά των αντίστοιχων των ετών 2005 και 2006 (3,9 και 3,8 δισ. ευρώ, αντίστοιχα), αλλά ξεπερνά την επίδοση του 2008 (943 εκ. ευρώ), χρονιά κατά την οποία σημειώνονται οι χειρότερες επιδόσεις (συρρίκνωση του προϋπολογισμού του Α' εξαμήνου κατά 58%, αλλά και του πλήθους κατά 30%, έναντι του Α' εξαμήνου του 2007).

Οι 281 νέες δημοπρασίες που προκηρύχθηκαν κατά το Α' εξάμηνο του 2010, εμφανίζονται, ως πλήθος, σημαντικά αυξημένες κατά 83,4%, έναντι του Α' εξαμήνου του 2009 (153).

Αντίθετα, ο συνολικός προϋπολογισμός του Α' εξαμήνου του 2010, συγκρινόμενος με το ανάλογο μέγεθος του 2009, είναι χαμηλότερος κατά 12,1% (1,9 έναντι 2,2 δισ. ευρώ).

Δημοπρασίες δημοσίων έργων Προϋπολογισμός: Από 2 εκ. ευρώ - 100 εκ. ευρώ Περίοδος: Α' εξάμηνο

Έτος	Πλήθος έργων	Συνολικός προϋπολογισμός	Μέσος προϋπολογισμός
2005	222	2.087.439.054	9.402.879
2006	367	2.726.600.020	7.429.428
2007	196	1.488.816.160	7.596.001
2008	140	943.313.210	6.737.952
2009	150	1.150.087.610	7.667.251
2010	281	1.942.707.841	6.913.551

Πηγή: ΣΑΤΕ

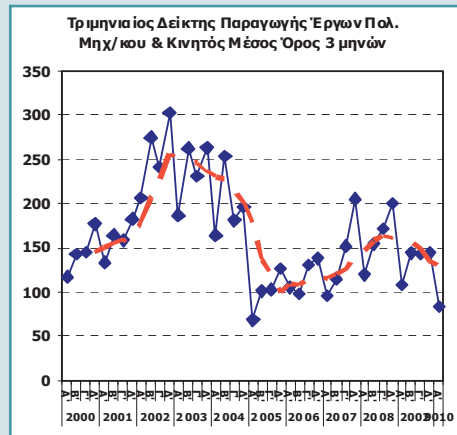
Δημοπρασίες δημοσίων έργων Προϋπολογισμός: Άνω των 2 εκ. ευρώ Περίοδος: Α' εξάμηνο

Έτος	Πλήθος έργων	Συνολικός προϋπολογισμός	Μέσος προϋπολογισμός
2005	232	3.906.388.492	16.837.881
2006	376	3.839.200.020	10.210.638
2007	200	2.445.131.600	11.222.566
2008	140	943.313.210	6.737.952
2009	153	2.210.087.610	14.445.017
2010	281	1.942.707.841	6.913.551

Πηγή: ΣΑΤΕ

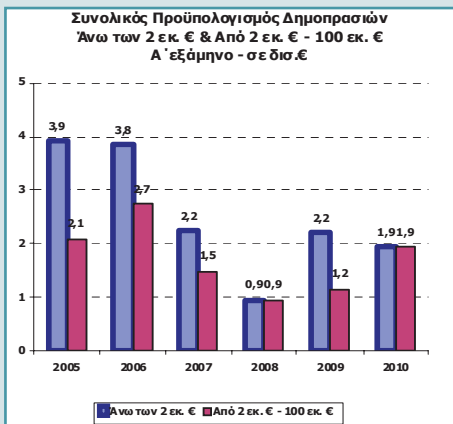
Δημόσια έργα

Δείκτης Παραγωγής Έργων Πολιτικού Μηχανικού⁴

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Η ανάλυση της δημοσίας κατασκευαστικής δραστηριότητας, βάσει του δείκτη παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού, αναδεικνύει μια σταθερή πτωτική τάση από το μέγιστο της περιόδου 2002, που σωρευτικά ξεπερνά το 60% μέχρι και το 2005. Έκτοτε, η τάση εμφανίζεται ανοδική +17,9% το 2006, +20,6% το 2007 και

Πηγή: ΣΑΤΕ

Το συνδυασμένο αποτέλεσμα της διαφορετικής εξέλιξης των δύο μεγεθών, είναι ένας πολύ χαμηλός μέσος προϋπολογισμός δημοπρατούμενου έργου κατά το Α' εξάμηνο του 2010, που δεν προσεγγίζει καν το μισό του ανάλογου μεγέθους του 2009, 6,9 εκ. ευρώ, έναντι 14,4 εκ. ευρώ, αντίστοιχα, δηλαδή μειωμένος κατά 109%.

Η μέση τιμή προϋπολογισμού ανά δημοπρατούμενο έργο εμφανίζεται μειωμένη και συγκρινόμενη και με τα υπόλοιπα έτη της εξεταζόμενης περιόδου 2005-2010, αφού λαμβάνει τη χαμηλότερη τιμή της, με εξαίρεση το Α' εξάμηνο του 2008, 6,9 εκ. ευρώ έναντι 6,7 εκ. ευρώ, αντίστοιχα.

Εστιάζοντας στις δημοπρασίες δημόσιων έργων με προϋπολογισμό από 2 - 100 εκ. ευρώ, εξαιρώντας δηλαδή τα πολύ μεγάλα έργα διαπιστώνονται τα εξής:

Κατά το Α' εξάμηνο του 2010 το πλήθος των νέων δημοπρασιών ανήλθε σε 281, δηλαδή, ακριβώς ίδιο με αυτό του συνόλου των δημοπρασιών άνω των 2 εκ. ευρώ, αφού κανένα νέο πολύ μεγάλο έργο δεν δημοπρατήθηκε κατά το Α' εξάμηνο του 2010, φαινόμενο που παρατηρείται ξανά μόνο κατά το Α' εξάμηνο του 2008.

Συγκρινόμενο με το πλήθος των νέων δημοπρασιών προηγούμενων ετών οι νέες δημοπρασίες προϋπολογισμού από 2 εκ. ευρώ - 100 εκ. ευρώ κατά το Α' εξάμηνο του 2010 εμφανίζονται σημαντικά περισσότερες (+87% έναντι του 2009, +100% έναντι του 2008, +43% έναντι του 2007), με εξαίρεση το Α' εξάμηνο

του 2006, 281 έναντι 367, αντίστοιχα.

Ο συνολικός προϋπολογισμός των έργων αυτής της κατηγορίας το Α' εξάμηνο του 2010, ύψους 1,9 δις. ευρώ, υπολείπεται μεν του αντίστοιχου των ετών 2005 και 2006 (2,1 και 2,7 δις. ευρώ, αντίστοιχα). Ωστόσο ξεπερνά σημαντικά το ανάλογο μέγεθος των ετών 2008 και 2009 (+106% και 69%, αντίστοιχα).

Η μέση τιμή προϋπολογισμού ανά δημοπρατούμενο έργο, κατά το Α' εξάμηνο του 2010 (6,9 εκ. ευρώ) είναι χαμηλότερη κατά 9,8% από την αντίστοιχη του 2009, 7,6 εκ. ευρώ, περίπου και όμοια με αυτήν του 2008, 6,7 εκ. ευρώ.

Στο διάστημα που μεσολάβησε από την προηγούμενη εξαμηνιαία έκθεση του ΣΑΤΕ έχει παρουσιαστεί μία σημαντική διαφοροποίηση που αφορά στις νέες δημοπρασίες δημόσιων τεχνικών έργων, η οποία εντοπίζεται στην ενδυνάμωση της σχετικής σημαντικότητας των έργων μικρού και μεσαίου προϋπολογισμού (2 - 100 εκ. ευρώ) έναντι των έργων πολύ μεγάλου προϋπολογισμού (άνω των 100 εκ. ευρώ), αφού το σύνολο των δημοπρασιών κατά το Α' εξάμηνο του 2010 αφορά έργα προϋπολογισμού μέχρι και 100 εκ. ευρώ, απορροφώντας το 100% του αντίστοιχου συνολικού προϋπολογισμού (1,9 δις. ευρώ) έναντι του Α' εξαμήνου του 2009, περίοδος κατά την οποία τα έργα προϋπολογισμού από 2 - 100 εκ. ευρώ απορρόφησαν το 52% του συνολικού προϋπολογισμού (1,15 δις. από 2,2 δις. ευρώ).

Επισημαίνεται η σημαντικότητα αυτής της διαφοροποίησης, αφού η τάση που είχε παγιωθεί τα έτη 2005-2009 ήταν υπέρ των πολύ μεγάλων έργων, πολιτική που επαναλαμβανόμενα είχε τονιστεί στις εξαμηνιαίες εκθέσεις του ΣΑΤΕ ότι ερχόταν σε αναντιστοιχία με τα δεδομένα της αναντιστοιχίας με τα δεδομένα της δυσκολίας συγκυρίας σε συνδυασμό με τη σημασία της μικρομε-

Σε σκοτεινά μονοπάτια κινείται η ανάκαμψη

Οι περίοδοι ύφεσης είναι κάτι συνηθισμένο, ενώ αντίθετα οι περίοδοι βαθιάς ύφεσης συμβαίνουν σπάνια. Ο γνωστός οικονομολόγος, Πολ Κρούγκμαν, σε άρθρο του στην εφημερίδα «The New York Times», παραθέτει δύο μόνο περιόδους της οικονομικής ιστορίας που χαρακτηρίστηκαν ευρύτητα ως «βαθιές υφέσεις»: Τα δύο έτη αποπληθωρισμού και αστάθειας που ακολούθησαν τον πανικό του 1873 και τα χρόνια της μαζικής ανεργίας μετά τη χρηματοοικονομική κρίση του 1929-31.

Καμία από τις δύο παραπάνω περιόδους βαθιάς ύφεσης δεν γνώρισε συνεχή πτώση. Αντιθέτως και οι δύο γνώρισαν διαλείμματα οικονομικής ανάπτυξης. Όμως αυτά τα επεισόδια βελτίωσης δεν στάθηκαν ποτέ αρκετά για να καλύψουν τις ζημιές από την αρχική επιβράδυνση.

Πολύ φοβάται ο κορυφαίος οικονομολόγος, ότι αυτή τη στιγμή ο κόσμος διανύει τα πρώτα στάδια μιας τρίτης περιόδου βαθιάς ύφεσης, η οποία πολύ πιθανόν να έχει τα χαρακτηριστικά της αντίστοιχης του 1873.

Ο Κρούγκμαν φρονεί ότι η τρίτη βαθιά ύφεση θα οφείλεται πρωταρχικά σε εσφαλμένη πολιτική. Σε ολόκληρο τον κόσμο, οι κυβερνήσεις «στέκονται» στον κίνδυνο του πληθωρισμού, τη στιγμή που η πραγματική απειλή είναι ο αποπληθωρισμός.

Τα μέτρα που εφήρμοσαν οι κυβερνήσεις το 2008 και το 2009 βοήθησαν τον κόσμο να αποφύγει μία ολοκληρωτική καταστροφή: Η ύφεση που προκλήθηκε από τη χρηματοοικονομική κρίση έληξε πέρυσι το καλοκαίρι.

Αυτό, όμως, δεν ήταν και το τέλος της τρίτης βαθιάς ύφεσης, όπως ακριβώς η ανάκαμψη του επιχειρηματικού κύκλου που άρχισε το 1933 δεν σηματοδότησε και το τέλος της τότε Μεγάλης Ύφεσης. Και αυτό, επειδή η ανεργία παραμένει σε επικίνδυνα επίπεδα χωρίς να υπάρχει κανένα σημάδι επικείμενης πτώσης. Ενώ ΗΠΑ και Ευρώπη φαίνεται να ακολουθούν το ιαπωνικού τύπου αποπληθωριστικό μονοπάτι.

Σε αυτό το σκοτεινό τοπίο, ο Κρούγκμαν επισημαίνει ότι θα περίμενε κάποιος από τους διαμορφωτές πολιτικής να συνειδητοποιήσουν ότι δεν έχουν πράξει αρκετά για να στηρίξουν την ανάκαμψη, αλλά ματαιώς.

Η Φέντεραλ Ρεζέρβ συνειδητοποιεί τους αποπληθωριστικούς κινδύνους, αλλά ουσιαστικά δεν προτείνει τίποτε για την αντιμετώπισή τους. Και ποιος θα πληρώσει το τίμημα αυτών των πολιτικών;

Η απάντηση του Κρούγκμαν είναι τα δεκάδες εκατομμύρια ανέργων, πολλοί εκ των οποίων θα παραμείνουν χωρίς εργασία για χρόνια και ορισμένοι εκ των οποίων δεν θα επιστρέψουν ποτέ στην αγορά εργασίας.

Πηγή: «Ναυτεμπορική»

σσίας εργοληπτικής επιχείρησης, αφού ο συγκεντρωτισμός των έργων δεν βοηθούσε αποτελεσματικά στη δημιουργία αναχώματος της επερχόμενης ύφεσης.

Αναφορικά, όμως, με το σύνολο των δημοπρατούμενων έργων επαναλαμβάνεται η διαπίστωση των τελευταίων δύο εξαμηνιαίων εκθέσεων του ΣΑΤΕ περί ανεπάρκειας του δια-

τιθέμενου ποσού που προϋπολογίζεται για τα δημόσια τεχνικά έργα στη χώρα, αφού κατά το Α' εξάμηνο του 2010 ο συνολικός προϋπολογισμός των νέων δημοπρασιών ανήλθε σε 1,9 δις. ευρώ, ποσό μειωμένο κατά 12,1% έναντι του 2009 και υποδιπλάσιο των αντίστοιχων των ετών 2005 και 2006 (3,9 και 3,8 δις. ευρώ, αντίστοιχα).

Εγγεγραμμένες Εταιρείες στο ΜΕΕΠ

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου ΥΠΟΜΕΔΙ την πενταετία 2004-2009 διαγράφηκαν από το Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων 118 εταιρείες 3ης έως και 7ης τάξης, δηλαδή το 16,7% του

συνόλου. Αυτή η τάση εκδηλώθηκε με εντονότερο ρυθμό κατά το 2009, αφού διαγράφηκαν 58 εταιρείες, από τις συνολικά 118 συνολικά διαγραφμένες.

Διαχρονική εξέλιξη των εγγεγραμμένων εταιρειών στις τάξεις 3η έως και 7η του ΜΕΕΠ

Τάξεις	Δεκ. 2004	Δεκ. 2005	Δεκ. 2006	Δεκ. 2007	Δεκ. 2008	Δεκ. 2009	Ιούν. 2010
7η	14	14	13	11	11	11	10
6η	51	48	46	45	41	37	37
5η	65	61	57	60	59	59	57
4η	102	102	113	116	130	148	150
3η	480	456	443	437	411	339	325
ΣΥΝΟΛΟ	712	681	672	669	652	594	579

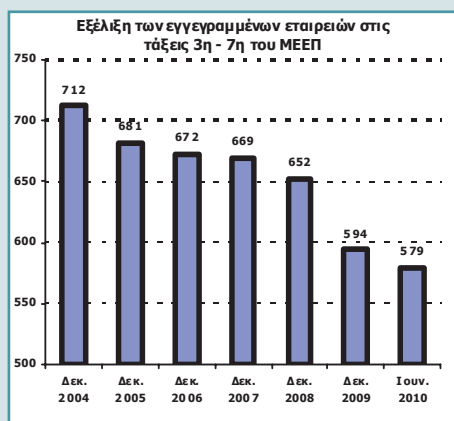
Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: Δ. Ι.5/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πρώτου εξαμήνου 2010 η τάση μείωσης του πλήθους των εγγεγραμμένων στις ανώτερες τάξεις του ΜΕΕΠ εταιρειών συνεχίζεται, αφού 15 επιπλέον εταιρείες έρχονται να προστεθούν στις συνολικές διαγραφές της περιόδου 2004-2009, ανεβάζοντας το ποσοστό μείωσης του πλήθους των εταιρειών 3ης-7ης τάξης από το 2004 μέχρι σήμερα, στο 18,7%.

Αυτή η μείωση του πλήθους των εγγεγραμμένων στις τάξεις 3η-7η εργαλειακών εταιρειών δεν περιορίζεται σε μία συγκεκριμένη τάξη,

αλλά διαχέεται σχεδόν σε όλες τις τάξεις του ΜΕΕΠ, πλην της 4ης, στην οποία οι εταιρείες διαχρονικά έχουν αυξηθεί κατά 47%.

Αντίθετη είναι η εικόνα στις τάξεις 3η (-32,3%), 7η (-28,6%), 6η (-27,5%) και 5η (-12,3%).

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: Δ. Ι.5/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων - Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης - Μνημόνιο Συνεργασίας⁵

Στην προηγούμενη Εξαμηνιαία Έκθεση του ΣΑΤΕ (02/2009) επισημειώσαν ότι υπό τους περιορι-

σμούς των βασικών στόχων του Προϋπολογισμού για το 2010 περί αποτροπής του δημοσιονομικού εκτροχιασμού της ελληνικής οικονομίας και της εξασφάλισης της αξιοπιστίας του κρατικού προϋπολογισμού η προβλεπόμενη ενίσχυση του ΠΔΕ κατά 8,4% έναντι του 2009 (10,3 δισ. ευρώ έναντι 9,5 δισ. ευρώ το 2009) ήταν σχετικά ικανοποιητική, ενώ ικανοποιητική ήταν και η πρόβλεψη μεγέθυνσης του ΠΔΕ έως το 2013, μέχρι και

Πηγή: ΣΑΤΕ - Προϋπολογισμός 2010, Μνημόνιο, 6ο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ (Ιούλιος 2010) για λογαριασμό της ΕΕ ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές δε μεταβάλλεται το Μάιο και παραμένει στις 44 μονάδες (από 44,6 μονάδες), αρκετά χαμηλότερα, πάντως, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση (52,8 μονάδες). Οι βραχυπρόθεσμες προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους παραμένουν απαισιόδοξες, οι προβλέψεις για την απασχόληση παραμένουν, επίσης, αρνητικές, οι μήνες εξασφαλισμένη δραστηριότητας κινούνται χαμηλά και αφορούν ως επί το πλείστον έργα τα οποία δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί. Είναι φανερό ότι ο τομέας εξακολουθεί να βρίσκεται σε κρίση, ενώ και οι προοπτικές τού τομέα παραμένουν έτσι έντονα δυσμενείς, αφού οι διακυμάνσεις συνεχίζονται, χωρίς να παγιώνεται ακόμη κλίμα σταθεροποίησης, έστω και σε αυτά τα χαμηλά επίπεδα.

Πηγή: ΙΟΒΕ

το 5,0% του ΑΕΠ, ειδικά δε εάν ληφθεί υπόψη η επί πέντε συναπτά έτη συρρίκνωση του ΠΔΕ.

Στην ίδια Έκθεση, όμως, τονιζόταν ότι το ΠΔΕ θα έπρεπε να είναι περισσότερο ενισχυμένο για το 2010, δεδομένων: α) της κακής κατάστασης της πραγματικής οικονομίας, β) της κατεύθυνσης των αυξημένων κονδυλίων του ΠΔΕ στην Παιδεία, την Υγεία και την Κατάρτιση, γ) των υψηλών χρεών του Δημοσίου προς τις κατασκευαστικές εταιρείες, δ) του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές για την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

Η ραγδαία επιδείνωση της κατάστασης της ελληνικής οικονομίας και η εφαρμογή του Μνημονίου Συνεργασίας έχει συντελέσει στη μερική ανατροπή των παρατηρήσεων που επισημάνθηκαν στην προηγούμενη Εξαμηνιαία Έκθεση του ΣΑΤΕ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Μνημόνιο Συνεργασίας η Ελληνική Κυβέρνηση έχει αναλάβει την υποχρέωση μείωσης των προϋπολογιζόμενων ΠΔΕ των ετών 2010-2012 κατά 500 εκ. ευρώ ετησίως.

Η μείωση αυτή, φυσικά, θα συντελούσε αρνητικά στις προοπτικές του κλάδου, όμως από μόνη της δεν είναι αρκετή ώστε να αποθαρρύνει τους εμπλεκόμενους στον τομέα κατασκευών στην Ελλάδα. Και αυτό διότι εάν τελικά πραγματοποιούνταν μόνο μία μείωση της τάξης των 500 εκ. ευρώ ετησίως, το ύψος του ΠΔΕ κατά το 2010 θα ήταν και πάλι αυξημένο έναντι του ανάλογου των προηγούμενων ετών και μάλιστα θα λάμβανε την υ-

ψηλότερη -απόλυτη- τιμή του από το 2000 και μετά.

Ο προβληματισμός υφίσταται και ενισχύεται αναφορικά με το εάν τελικά η μείωση που θα πραγματοποιηθεί θα είναι της τάξης που προβλέπεται στο Μνημόνιο Συνεργασίας, δηλαδή 500 εκ. ευρώ το έτος ή μεγαλύτερη.

Ήδη η πρόσφατη ανακοίνωση περί επιπλέον μείωσης του φετινού ΠΔΕ κατά επιπλέον 600 εκ. ευρώ, άρα, συνολική απώλεια 1,1 δισ. ευρώ από το αρχικώς προϋπολογιζόμενο ΠΔΕ, η συνθήκη τα τελευταία έτη πρακτική περικοπής αναπτυξιακών δαπανών για την αντιστάθμιση των υστερήσεων στα έσοδα, καθώς και τα μέχρι σήμερα στοιχεία, προδικάζουν για το δεύτερο.

Από τα προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων μέχρι και τον Ιούνιο του 2010 αναδεικνύεται σημαντική υστέρηση εσόδων σε σχέση με το 2009 (-40,2%) και περιορισμός των δαπανών (-39,8%), αφού από τα πλέον- 9,2 δισ. ευρώ που προβλέπεται να διατεθούν το 2010 στο πρώτο εξάμηνο έχει απορροφηθεί το 40,1%, ήτοι 3,7 δισ. ευρώ.

Ενδεχόμενη επιπλέον μείωση του ΠΔΕ είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει σημαντικά προβλήματα ήδη ενταγμένων έργων, ενώ ορισμένα μπορεί να διακοπούν.

Οι εξελίξεις αυτές, πέρα από τις προφανείς αρνητικές επιπτώσεις στις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας, δημιουργούν κινδύνους περαιτέρω συρρίκνωσης του ΠΔΕ, λόγω αδυναμίας συμμετοχής της εθνι-

κής δαπάνης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι για να είναι σε θέση η Ελλάδα να εισπράξει το σύνολο των αναμενόμενων σύμφωνα με τον προϋπολογισμό πόρων από την ΕΕ θα πρέπει η εθνική και κοινοτική δαπάνη να ανέλθει σε 6,9 περίπου δισ. ευρώ ώστε το ποσοστό άντλησης του ΕΣΠΑ να φθάσει στο προϋπολογιζόμενο 15%. Προς την επίτευξη αυτού του στόχου έχει γίνει προσπάθεια ένταξης έργων - γεφυρών από το Γ΄

ΚΠΣ στο ΕΣΠΑ, πίεσης των Περιφερειών και των Υπουργείων για επιτάχυνση των διαδικασιών ένταξης ώριμων έργων και προγραμμάτων και, κυρίως, έχει υπογραφεί σειρά δανείων με την ΕΤΕπ για τη χρηματοδότηση του σκέλους της εθνικής δαπάνης των έργων, προκειμένου να μην απολεσθούν και άλλοι κοινοτικοί πόροι. Οι συνολικές χρηματοδοτήσεις προς την Ελλάδα το 2010 από την ΕΤΕπ, θα ανέλθουν σε 3 δισ. ευρώ, περίπου.

Ιδιωτικά έργα

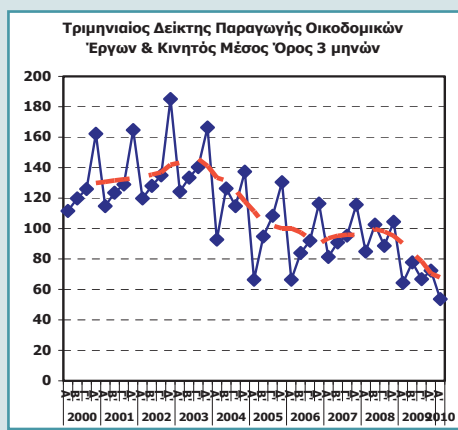
Δείκτης Παραγωγής Οικοδομικών Έργων⁶

Η ανάλυση της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας, βάσει του δείκτη παραγωγής οικοδομικών έργων, αναδεικνύει ότι από το 2003 έως το 2006, καταγράφεται διαρκής πτωτική τάση, με τη συνολική μείωση να φτάνει το 36,4%. Η επιβολή ΦΠΑ στις οικοδομικές εργασίες ωθεί σε προσωρινή αναστροφή της τάσης την περίοδο 2007/6 (+9%), μέσω της επίσπευσης ολοκλήρωσης οικοδομών, ενώ από το Γ΄ τρίμηνο του 2008 και

μετά καταγράφεται διαρκής μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας και μάλιστα με εντονότερο ρυθμό έναντι της περιόδου 2003-2006, σημειώνοντας συνεχώς αλληπάλληλα νέα χαμηλότερα επίπεδα - ρεκόρ.

Κατά το Α΄ τρίμηνο του 2010, η τιμή του δείκτη περιορίστηκε στη χαμηλότερη τιμή όλης της εξεταζόμενης περιόδου, 53,6%, δηλαδή, μειωμένη κατά 16,8% έναντι του αντίστοιχης τιμής του Α΄ τριμήνου του 2009.

Εξέλιξη βάσει των οικοδομικών αδειών για ιδιωτικά έργα

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της ΕΣΥΕ για την πορεία της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας, κατά την περίοδο 2002-2007⁷ παρατηρήθηκαν τάσεις σταθεροποίησης των παραγγελιών οικοδομής, βάσει του όγκου που αντιστοιχεί στις κατ' έτος άδειες, λίγο κάτω από τα επίπεδα των 80 εκατ. κ.β. ετησίως.

Η εξέλιξη κρίνεται αναμενόμενη, αφού ο κλάδος είχε επιτύχει να μεγεθύνεται με ταχείς ρυθμούς για οκτώ

ετη (1996-2003, με εξαίρεση το 1999, κατά το οποίο παρατηρήθηκε μείωση κατά 8%, η οποία αποδόθηκε στην υπέρμετρη αύξηση του ΧΑΑ και την απότομη εντυπωσιακή πτώση που ακολούθησε).

Κατά την περίοδο αυτή ο κλάδος χαρακτηριζόταν από συνεχή αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητάς του, με συνέπεια να βρίσκεται διαρκώς στα υψηλότερα επίπεδα δραστηριότητας των 25 τελευταίων ετών. Πλην, όμως, η τάση σταθεροποίησης αναστράφηκε πλήρως, ήδη από το 2008 και μάλιστα με διαχρονικά εντεινόμενο ρυθμό.

Συγκεκριμένα, κατά το πρώτο τετράμηνο του 2010, η μείωση του όγκου που αντιστοιχεί στις εκδοθείσες οικοδομικές άδειες ανήλθε σε 25,3% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του

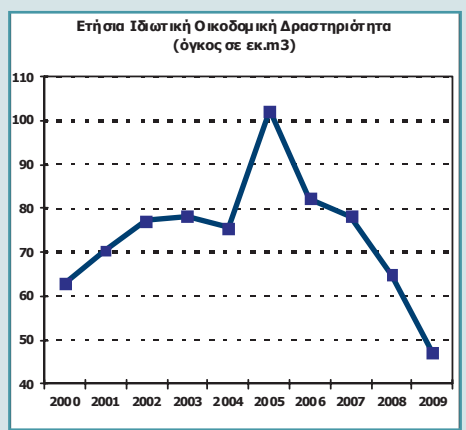
2009, κατά την οποία η μείωση ανερχόταν σε 22,9%, έναντι του 2008, περίοδος κατά την οποία η μείωση είχε ξεπεράσει το 12,4% έναντι του 2007. Η μείωση, δηλαδή, είναι συνεχής και διαχρονικά εντεινόμενη, με αποτέλεσμα ο κλάδος να βρίσκεται σε παρατεταμένη κρίση. Για να γίνει αντιληπτή η κρισιμότητα της κατάστασης στον κλάδο, επισημαίνεται ότι κατά το πρώτο τετράμηνο του 2010 η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα, βάσει του όγκου που αντιστοιχεί στις κατ' έτος άδειες, ανέρχεται σε 12.002 χιλ. κ.μ., δηλαδή είναι χαμηλότερη ακόμη και από το μέγεθος του 1995, 12.715 χιλ. κ.μ., χρονιά η οποία, μέχρι και σήμερα, θεωρείται η χειρότερη για την ελληνική οικοδομική δραστηριότητα από το 1980 και μετά, που ο ΣΑΤΕ διαθέτει στατιστικά δεδομένα.

Είναι φανερό ότι η κρίση στην αγορά ακινήτων βαθαίνει μέσω και της διαχρονικά εντεινόμενης πτωτικής τάσης στις «παραγγελίες» ιδιωτικών κτιριακών έργων, δεδομένο που έχει δημιουργήσει ασφυκτική κατάσταση στις τάξεις των επιχειρηματιών του χώρου.

Αναλυτές της αγοράς, οι οποίοι προβλέπουν διάρκεια της κρίσης άνω των τριών ετών, εκτιμούν ότι η μείωση

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

της οικοδομικής δραστηριότητας οφείλεται στη δραστική μείωση του τραπεζικού δανεισμού (ο ρυθμός αύξησης των στεγαστικών δανείων προ πενταετίας ήταν 35%, ενώ πέρυσι διαμορφώθηκε κάτω από το 4%), στις προσδοκίες για μεγαλύτερη μείωση τιμών και, κυρίως, στην ύπαρξη σημαντικού αδιάθετου αποθέματος κατοικιών και επαγγελματικών ακινήτων, που, σύμφωνα με εκτιμήσεις έρευνας του ΟΠΑ, κυμαίνεται από 200.000 μέχρι 270.000 στο σύνολο της χώρας.

Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικονομικής συγκυρίας του **IOBE** (Ιούνιος 2010), η υποχώρηση του προηγούμενου εξαμήνου στις κατασκευές ΔΕ, ανακόπτεται το Μάιο, με το δείκτη να διαμορφώνεται στις 37,7 μονάδες, μετά την ιστορικά χαμηλή επίδοση του Απριλίου (31,7), αφού οι μεν προβλέψεις για το επίπεδο εργασιών των επιχειρήσεων σημειώνουν θετική μεταβολή, παραμένοντας, όμως, εξαιρετικά χαμηλά (-87 μονάδες το ισοζύγιο), ενώ εντονότερη είναι η άνοδος στο δείκτη των προβλέψεων για την απασχόληση, ο οποίος αυξάνεται και διαμορφώνεται στις -43 μονάδες, δηλ. τα καλύτερα επίπεδα του 5μήνου. Ωστόσο αρνητικές παραμένουν οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων σχετικά με την τρέχουσα πορεία των εργασιών τους και τους μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας (16).

Πηγή: IOBE

ΕΤΕπ: Δάνειο 2 δισ. ευρώ για χρηματοδότηση επενδύσεων

Στη χορήγηση δανείου ύψους 2 δισ. ευρώ για τη χρηματοδότηση επενδύσεων καίριας σημασίας στη χώρα μας προχωρά η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

Το 30% του ποσού, δηλαδή τα 600 εκατ. ευρώ, θα εκταμιευτούν άμεσα, και στη συνέχεια θα υπάρξει σταδιακός δανεισμός ανάλογα με τα έργα και την πορεία υλοποίησής τους. Η διάρκεια του δανείου είναι για 25 έτη με 7ετή περίοδο χάριτος και με επιτόκιο το οποίο θα είναι σταθερό ή κυμαινόμενο από 2% έως 4%, ανάλογα με τα χρήματα που θα δανειζεται η χώρα μας κάθε φορά. Το δάνειο εγκρίθηκε από την ΕΤΕπ στις 15 Ιουνίου.

Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στην κάλυψη αναπτυξιακών αναγκών των περιφερειών και στην αντιμετώπιση της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Οι δράσεις αφορούν τις σιδηροδρομικές μεταφορές, τις ΑΠΕ, την ύδρευση, τα απόβλητα, την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία, τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και τους τομείς που έχουν σχέση με το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Το 1 δισ. ευρώ θα διατεθεί για το σιδηροδρομικό άξονα, καθώς θα υπάρξει σειρά έργων εκσυγχρονισμού κατά μήκος της γραμμής Πάτρα - Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Ειδομένη - Προμαχώνας, ένας σιδηροδρομικός κόμβος στις Αχαρνές, ένα εμπορευματικό κέντρο στο Θριάσιο και η σιδηροδρομική σύνδεσή του με το σταθμό εμπορευματοκιβωτίων του Νέου Ικονίου, στο λιμάνι του Πειραιά.

Οι συνολικές χρηματοδοτήσεις προς την Ελλάδα το 2010 από την ΕΤΕπ, θα ανέλθουν σε 3 δισ. ευρώ, περίπου.

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ

Ειδικά θέματα

Χρηματοοικονομική ανάλυση εργοληπτικών εταιρειών τάξεων 4η - 7η του ΜΕΕΠ⁸

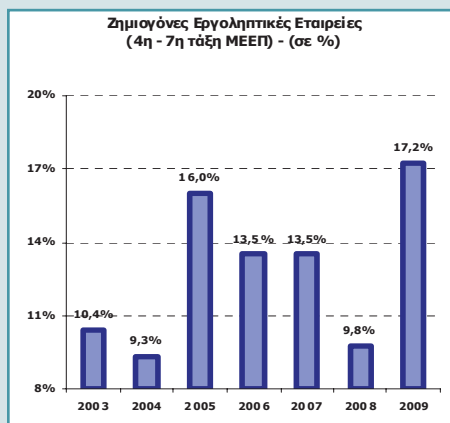
Από την ολοκλήρωση της επεξεργασίας των ισολογισμών έτους 2009 των εργοληπτικών εταιρειών των τάξεων 4ης έως και 7ης του ΜΕΕΠ, την οποία έχει εκπονήσει ο ΣΑΤΕ, προκύπτουν οι ακόλουθες, αρκετά χρήσιμες, διαπιστώσεις:

Αύξηση του ποσοστού των εργοληπτικών εταιρειών που εμφανίζουν ζημίες κατά

το 2009 έναντι του 2008, 17,2% του συνόλου έναντι 9,8%, αντίστοιχα. Ταυτόχρονα, το ύψος της μέσης ζημίας εμφανίζεται χαμηλότερο, -3,2 εκ. ευρώ το 2009 έναντι -5,9 εκ. ευρώ το 2008, εξέλιξη που οφείλεται στη βελτίωση της μέσης ζημίας των εταιρειών

7ης τάξης (από 21,7 εκ. ευρώ το 2008 σε 18,7 εκ. ευρώ το 2009).

Οι δύο αυτές διαπιστώσεις συνδυασμένες συνηγορούν στη γενίκευση της ύφεσης στον κλάδο των δημοσίων τεχνικών έργων, γεγονός που πλέον έχει αρνητικό αντίκτυπο, ακόμη

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Εξέλιξη κοστολογικών στοιχείων οικοδομικής δραστηριότητας

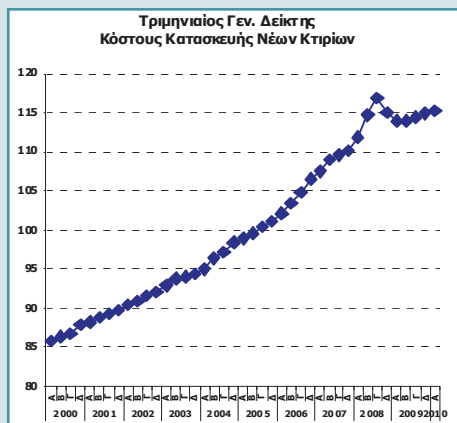
Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ διαπιστώνεται συνεχής αύξηση του γενικού δείκτη κόστους κατασκευής νέων κτιρίων κατά την περίοδο από το 2000 έως και το Γ' τρίμηνο του 2008, αύξηση η οποία σφραγίστηκε έφτασε στο 36,4% και η οποία αποδίδεται, κυρίως, στην κατά 43,5% αύξηση του κόστους των υλικών και παράλληλα στην κατά 27,3% αύξηση της αμοιβής της εργασίας.

Οι τιμές των κοστολογικών δεικτών κατά το Δ' τρίμηνο 2008 και Α' τρίμηνο 2009 εμφανίζουν για πρώτη φορά τάσεις μείωσης (-1,5%

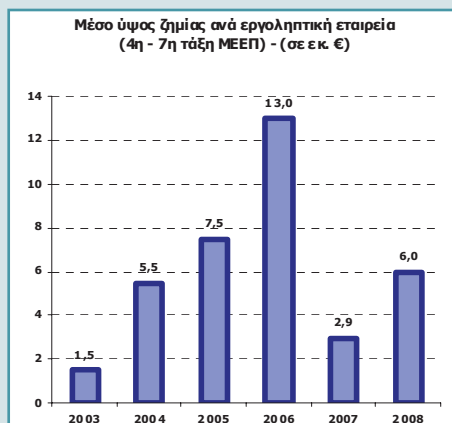
και -1,0%, αντίστοιχα), η οποία αποδίδεται, κυρίως, στη μείωση των τιμών υλικών κατά 2,8% και 1,2%, αντίστοιχα, με συνολικό αποτέλεσμα τη μείωση του συνολικού δείκτη κόστους κατασκευής νέων κτιρίων κατά τα δύο αυτά τρίμηνα κατά 2,5%. Από το Γ' τρίμηνο του 2009, όμως, οι κοστολογικοί δείκτες, έστω και ασθενικά, ανακάμπτουν, με τελικό αποτέλεσμα το Α' τρίμηνο του 2010 ο Γενικός Δείκτης κόστους κατασκευής νέων κτιρίων να λαμβάνει τη δεύτερη υψηλότερη τιμή του από το 2000 και μετά, αυξημένος κατά 1,14% έναντι του Α'

τρίμηνο του 2009, εξαιτίας της κατά 2,04% αύξησης του δείκτη τιμών υλικών.

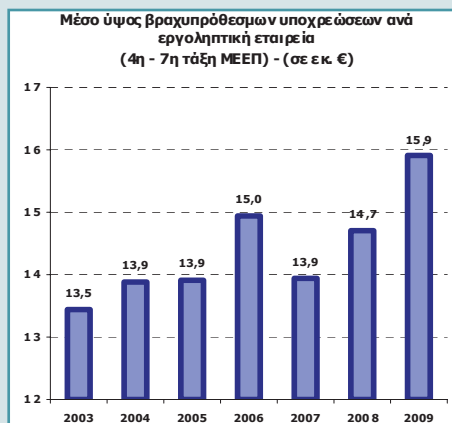
Οι διαπιστώσεις αυτές αναδεικνύουν για ακόμη μία φορά την ισχυρή ακαμψία στην προοπτική μείωσης των τιμών, παρά την εμφανή τάση μείωσης της ζήτησης, αλλά και των παραγγελιών (οικοδομικές άδειες).

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

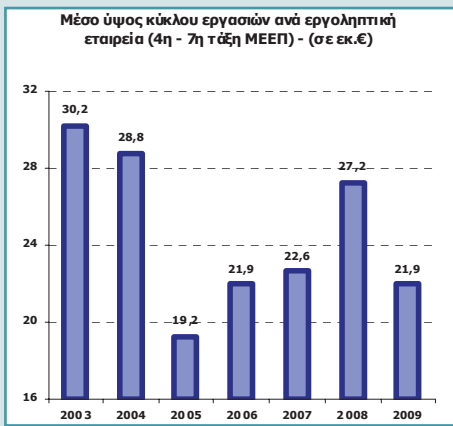
Πηγή: ΣΑΤΕ

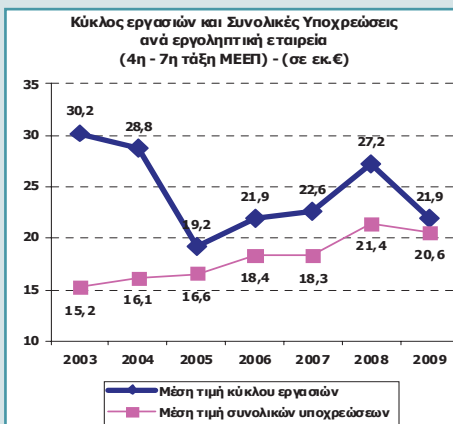
Πηγή: ΣΑΤΕ

και σε υγιείς εταιρείες του κλάδου. Στο ίδιο συμπέρασμα μας οδηγεί και η διαπίστωση ότι στο 68,7% των εξεταζόμενων εργοληπτικών εταιρειών τα καθαρά κέρδη του 2009 εμφανίζονται μειωμένα έναντι του 2008, ενώ το 68,2% σημειώνει μικρότερο κύκλο εργασιών, αντίστοιχα. Με άλλη ανάγνωση, λιγότερο από το ένα τρίτο των κατά συνθήκη ικανότερων και μεγαλύτερων τεχνικών εταιρειών της χώρας κατάφερε να παρουσιάσει βελτίωση των αποτελεσμάτων του το 2009 έναντι του 2008.

Επίδειξη του μέσου μεγέθους των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 8% το 2009 έναντι του 2008 -από 14,7 εκ. ευρώ σε 15,9 εκ. ευρώ, αντίστοιχα-, αλλά σημα-

Πηγή: ΣΑΤΕ

Πηγή: ΣΑΤΕ

νική μείωση του μέσου μεγέθους των μεσομακροπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 29,9% το 2009 (από 6,7 εκ. ευρώ το 2008 σε 4,7 εκ. ευρώ το 2009), με αποτέλεσμα κάθε εταιρεία των τάξεων 4η-7η του ΜΕΕΠ, κατά μέσο όρο, να χρωστά 20,6 εκ. ευρώ το 2009 έναντι 21,4 εκ. το 2008, μείωση 3,9%.

Σημαντική μείωση του μέσου μεγέθους του κύκλου εργασιών των εταιρειών 4ης-7ης τάξης του ΜΕΕΠ κατά 19,4% το 2009/2008, από 27,2 εκ. ευρώ το 2008 σε 21,9 εκ. ευρώ το 2009, μέγεθος που υπολείπεται σημαντικά των ετών 2003 και 2004, 30,2% και 28,7 εκ. ευρώ, αντίστοιχα.

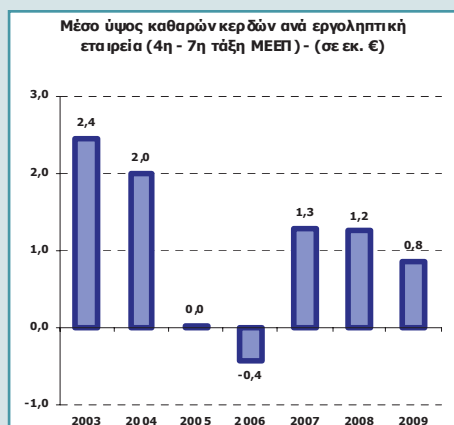
Αξίζει να τονιστεί ότι οι δύο τελευταίες διαπιστώσεις περί αύξησης του μέσου μεγέθους των βραχυπρόθεσμων υποχρεώ-

ώσεων το 2009 έναντι του 2008 κατά 8% και μείωσης του μέσου κύκλου εργασιών κατά 19,4% την ίδια περίοδο συντελούν στη μείωση της μεταξύ τους διαφοράς κατά το 2009 σε μόλις 1,3 εκ. ευρώ, γεγονός που αναδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο τη γενίκευση της κρίσης στον κλάδο.

Συγκεκριμένα, ενώ κατά το 2003 η διαφορά των δύο μεγεθών ανερχόταν σε 15 εκ. ευρώ, υπέρ του κύκλου εργασιών, τα αμέσως επόμενα έτη φθίνει ραγδαία, φθάνοντας τα 2,6 εκ. ευρώ το 2005.

Με αφετηρία αυτήν τη χρονιά, η διαφορά των δύο μεγεθών μεγεθύνεται συνεχώς, ξεπερνώντας τα 5,77 εκ. ευρώ το 2008, γεγονός που δείχνει ότι παρά τις σημαντικές δυσκολίες του κλάδου κατά την περίοδο 2005-2008 το επίπεδο των πωλήσεων συντηρούσε τη δανειακή επιβάρυνση των εργοληπτικών εταιρειών.

Η ραγδαία πτώση της διαφοράς του μέσου κύκλου εργασιών με τις συνολικές υποχρεώσεις το 2009 στο 1,3 εκ. ευρώ υποδεικνύει σημαντικό και γενικευμένο πρόβλημα βιωσιμότητας της μέσης εργοληπτικής εταιρείας.

Πηγή: ΣΑΤΕ

Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικονομικής συγκυρίας του **IOBE** (Ιούνιος 2010), μετά την έντονη άνοδο του Απριλίου στις ιδιωτικές κατασκευές, οι επιχειρηματικές προσδοκίες το Μάιο κινούνται πτωχικά κατά 11 μονάδες, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 52,3 μονάδες, σε καλύτερη, πάντως, επίδοση σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή (45,5 μονάδες). Η πτώση οφείλεται πρωτίστως στη μείωση των προσδοκιών στις Κατασκευές Κατοικιών και εκπορεύεται από την επιδείνωση τόσο των προβλέψεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών (στις -52 μονάδες από -45 ο σχετικός δείκτης), όσο και των προβλέψεων για την απασχόληση του επόμενου τριμήνου, με την πλειονότητα των επιχειρήσεων (58% από 46%) να αναμένει περιορισμό των θέσεων εργασίας. Οι μήνες εξασφαλισμένη δραστηριότητας περιορίζονται στους 8,3 (από 8,6), ενώ μεγάλη πτώση καταγράφεται και στις ήδη πολύ αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία των εργασιών (στις -56 από -41 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο).

Πηγή: IOBE

Σημαντική είναι η υστέρηση του μέσου μεγέθους των καθαρών κερδών κατά 32% το 2009/2008, από 1,25 εκ. ευρώ ανά εργοληπτική εταιρεία 4ης-7ης τάξης του ΜΕΕΠ το 2008 σε 850 χιλ. το 2009, με α-

ποτέλεσμα τη διαχρονική υστέρηση της αποδοτικότητας των εταιρειών σε όρους καθαρού περιθωρίου κέρδους από 8,1% το 2003 σε 5,7% το 2007, 4,6% το 2008 και 3,9% το 2009.

Στοιχεία Συμβάσεων Τεχνικών Έργων

Το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, έχει ξεκινήσει την ανάρτηση στην επίσημη ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων (ΓΓΔΕ) ορισμένων στοιχείων συμβάσεων Έργων - Μελετών - Υπηρεσιών, που υλοποιούνται από τις Υπηρεσίες και τους εποπτευόμενους Οργανισμούς του υπουργείου.

Εστιάζοντας στα στοιχεία των συμβάσεων τεχνικών έργων διαπιστώνεται ότι στην ιστοσελίδα του υπουργείου αναρτήθηκαν στοιχεία συμβάσεων έργων από πολλές και διαφορετικές αναθέτουσες αρχές, όλες, όμως, σχετιζόμενες με το υπουργείο ΥΠΟΜΕΔΙ.

Συγκεκριμένα, αναρτήθηκαν στοιχεία συμβάσεων έργων από:

1. Υπηρεσίες Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων (ΓΓΔΕ), όπως, ΔΜΕΟ, Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΥΑΣ), Δ/νη Υδραυλικών Έργων Αττικής (Δ10), ΔΚΕΣΟ, Δ/νη Απαλοτριώσεων (Δ12), Δ/νη Εγγειοβελτιωτικών Έργων (Δ7), Δ/νη Οδικών Έργων (Δ1) - ΕΥΔΕ/Διευρ. Δικτύου Πελοπόσου, Δ/νη Οδικών Έργων (Δ1) - ΕΥΔΕ/Βορ. Οδικού Άξονα Κρήτης, Γεν. Γραμ. Επικοινωνιών, Γεν. Γραμ. Αιγαίου & Ν.Π., Δ/νη Έργων Ύδρευσης - Αποχέτευσης (Δ6), Δ/νη Λι-

μετικών Έργων (Δ4).

2. Ειδικές Υπηρεσίες ΓΓΔΕ & ΓΣΔΕ, όπως ΕΥΔΕ - Κτιριακών, ΕΥΔΕ - Αεροδρομίων Νοτίου Ελλάδος, ΕΥΔΕ - ΟΣΥΕ, ΕΥΔΕ - ΜΚΕΠΠ, ΕΥΔΕ - ΜΕΔΕ, ΕΥΔΕ - ΕΓΠΑ & ΙΟ, ΕΥΔΕ - ΑΕΛΜΠΘ, ΕΥΔΕ - ΛΣΕΠ, ΕΥΔΕ - ΑΕΛΜΠ, ΕΥΔΕ - ΠΑΘΕ, ΕΥΔΕ - Αεροδρομίων Βορείου Ελλάδος, και

3. Εποπτευόμενους φορείς, όπως ΕΔΙΣΥ, ΟΕΚ, ΟΣΚ, «Μετρό Θεσσαλονίκης», «Τραμ ΑΕ», ΟΑΣΘ, ΟΑΣΑ, ΗΣΑΠ, ΗΛΠΑΠ, «Γαία ΟΣΕ ΑΕ», «Αττικό Μετρό», «Θέμις», ΕΡΓΟΣΕ, ΕΘΕΛ, «Εγνατία Οδός ΑΕ», ΔΕΠΑΝΟΜ, ΕΥΔΑΠ, φορείς που καλύπτουν ένα πολύ μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων και αρμοδιοτήτων, όλες, όμως, εντασσόμενες στο πλαίσιο που θέτει η λειτουργία του υπουργείου ΥΠΟΜΕΔΙ. Λείπουν, δηλαδή, στοιχεία συμβάσεων έργων και από άλλους φορείς δημοπράτησης, όπως νομαρχίες, περιφέρειες και δήμοι, ώστε το δείγμα της εξέτασης να είναι αντιπροσωπευτικότερο της πραγματικότητας. Παρ' όλα αυτά η αρχική επεξεργασία των -λιγοστών-, έναντι των προτεινόμενων από τον ΣΑΤΕ- στοιχείων του Δελτίου Ταυτότητας Έργου που ανακοινώθηκαν, δίνει αρκετά ενδιαφέροντα συμπεράσματα.

Βασικά γνωρίσματα έργων προ δημοπράτησης

Το σύνολο των έργων για τα οποία ανακοινώθηκαν στοιχεία ανέρχεται σε 213, εκ των οποίων τα 207, συνολικού προϋπολογισμού 10,25 δισ. ευρώ, αφορούν δημόσια τεχνικά έργα, χωρίς τη συμμε-

τοχική ιδιωτικής χρηματοδότησης για την υλοποίησή τους. Αυτά θα αποτελέσουν και το δείγμα της αρχικής ανάλυσης μας, η οποία εστιάζει στα κύρια γνωρίσματα των έργων προ δημοπράτησής τους.

Βασικά Στατιστικά Έργων προ Δημοπράτησης			
Κατάσταση Έργων	Πλήθος έργων	Προϋπολογισμός	Μέση τιμή Προϋπολογισμού
Σύνολο	213		
Αποκλειστικά Εθνικοί/ Κοινοτικοί Πόροι	207	10.248.754.912	49.510.893
Προς ανάθεση	7	174.788.187	24.969.741
Υπό δημοπράτηση	3	18.765.000	6.255.000
Βεβαίωση περαίωσης	14	701.829.003	50.130.643
Περαιωθέντα & εκκαθαρισθέντα	3	1.638.700	546.233
Περαιωθέντα αλλά μη εκκαθαρισθέντα	6	55.330.510	9.221.752
Περαιωθέντα αλλά μη παραληφθέντα	2	38.305.837	19.152.919
Σε εξέλιξη	172	9.258.097.675	53.826.149

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΓΔΕ/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

Κατανομή ανά κατάσταση έργου

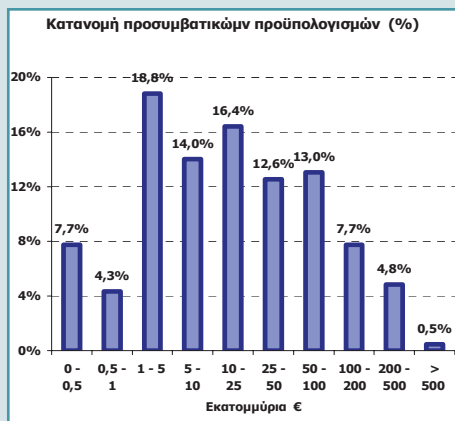
Η συντριπτική πλειοψηφία των έργων, 172 από τα 207, ήτοι 83%, τα οποία συγκεντρώνουν το 90,4% του συνολικού προϋπολογισμού βρίσκονται φάση εξέλιξης. Πολύ λιγότερα είναι όσα έχουν λάβει βεβαίωση περαίωσης, 14 από 207, ήτοι 6,8% προϋπολογισμού 702 εκ. ευρώ (6,85% του συνολι-

κού), ενώ ακόμη 11 (5,3%) έχουν ουσία περαιωθεί, αλλά δεν έχουν παραληφθεί. Τέλος, 10 από τα 207 (4,8%) συνολικού προϋπολογισμού 193,5 εκ. ευρώ (1,9%) όταν ανακοινώθηκαν στα στοιχεία, βρίσκονταν σε στάδιο προ της υπογραφής της σύμβασης (υπό δημοπράτηση ή προς ανάθεση).

Χρονολογική κατανομή δημοπράτησης

Η χρονολογική κατανομή δημοπρατήσεων των έργων καλύπτει μία μεγάλη σχετικά περίοδο δέκα ετών από το 2001 έως και το 2010, με τα

περισσότερα έργα του δείγματος να έχουν δημοπρατηθεί κατά το 2006, 23,4% και να ακολουθεί το 2007 19,5% και του 2009 18,5%.

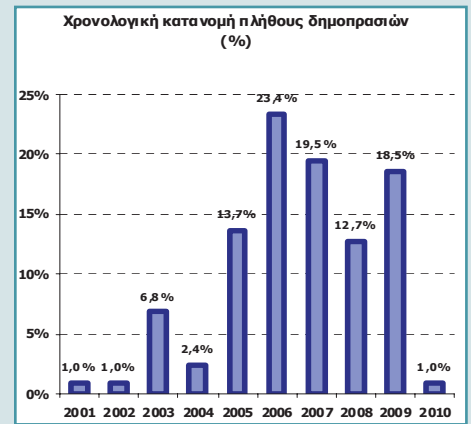

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΓΔΕ/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

Κατανομή προϋπολογισμών

Η κατανομή των προσυμβατικών προϋπολογισμών των έργων καλύπτει ένα μεγάλο εύρος από 22.000 ευρώ έως 1,24 δισ. ευρώ, γεγονός που συνεπάγεται μία αρκετά υψηλή μέση τιμή προσυμβατικού προϋπολογισμού, 49,6 εκ. ευρώ, αναδεικνύοντας ότι το δείγμα των έργων δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό των έργων που δημοπρατούνται και κατασκευάζονται στην Ελλάδα. Αυτή η παρατήρηση συνδέεται άμεσα με το ότι όλα τα έργα αφορούν είτε άμεσα είτε έμμεσα φορείς του ΥΠΟΜΕΔΙ, δηλαδή αφορούν κατά συνθήκη έργα μεγαλύτερου προσυμβατικού προϋπολογισμού από το μέσο μέγεθος που συνήθως δημοπρατείται στην Ελλάδα.

Η πλειοψηφία των έργων, 155 από τα 207, ήτοι το 75% του συνόλου είναι έργα προσυμβατικού προϋπολογισμού από 1-100 εκ. ευρώ, με τα περισσότερα από αυτά, 18,8% του συνόλου,

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΓΔΕ/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

να εντάσσονται στην κλίμακα από 1-5 εκ. ευρώ, ενώ έπεται το 16,4% των έργων από 10-25 εκ. και το 14% των έργων από 5-10 εκ. ευρώ.

Μικρά έργα, προσυμβατικού προϋπολογισμού κάτω του 1 εκ. είναι το 12,1% του συνόλου, ενώ στην κλίμακα άνω των 100 εκ. ευρώ εντάσσεται το 13% των συνολικών έργων.

Είναι φανερό ότι για να διαπιστωθούν συμπεράσματα ευρύτερης εφαρμογής θα έπρεπε να υπήρχαν πολύ περισσότερα στοιχεία έργων χαμηλού προσυμβατικού προϋπολογισμού.

Βασικά γνωρίσματα έργων μετά τη δημοπράτηση

Τα 10 από τα 207 έργα, όταν ανακοινώθηκαν τα στοιχεία, βρίσκονταν σε στάδιο προ της υπογραφής της σύμβασης (υπό δημοπράτηση ή προς ανάθεση), οπότε η ανάλυση των βασικών γνωρισμάτων μετά τη δημοπράτηση θα εστιάσει στα υπόλοιπα 197 έργα. Ο συνολικός προσυμβατικός προϋπο-

λογισμός αυτών ανέρχεται σε 10 δισ. ευρώ (51 εκ. ανά έργο), ποσό που όταν πλέον μετουσιώνεται σε συμβατικό ποσό εργολαβιών εμφανίζεται μειωμένο στα 7,8 δισ. ευρώ (39,6 εκ. ευρώ ανά εργολαβία) λόγω των εκπτώσεων των προσφορών, οι οποίες κατά μέσο ποσοστό ανέρχονται σε 25,7%.

Βασικά Στατιστικά Έργων μετά τη Δημοπράτηση				
Κατάσταση Έργων	Πλήθος έργων	Προϋπ/σμός	Συμβατικό Ποσό Εργολαβίας	Μέσο Ποσοστό Έκπτωσης
Σύνολο	197	10.055.201.725	7.816.519.123	25,71%
Βεβαίωση περαίωσης	14	701.829.003	512.519.463	25,64%
Περαιωθέντα & εκκαθαρισθέντα	3	1.638.700	1.305.909	29,34%
Περαιωθέντα αλλά μη εκκαθαρισθέντα	6	55.330.510	32.920.551	29,80%
Περαιωθέντα αλλά μη παραληφθέντα	2	38.305.837	21.517.510	30,92%
Σε εξέλιξη	172	9.258.097.675	7.248.255.690	25,34%

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΓΔΕ/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

Κατανομή ποσοστιαίων εκπτώσεων

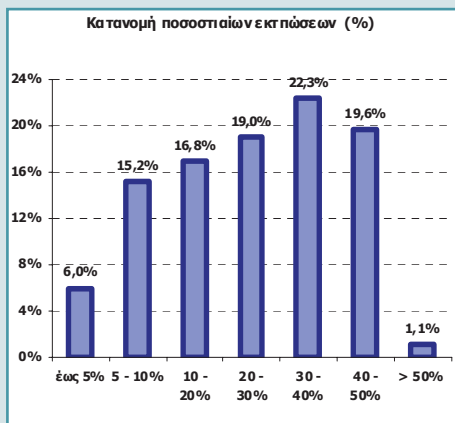
Το εύρος των ποσοστιαίων εκπτώσεων που προσφέρθηκαν στις 197 δημοπρασίες των υπό εξέταση δημόσιων τεχνικών έργων είναι ιδιαίτερα μεγάλο, από 1,66% έως 60,61%, με μέσο ποσοστό το 25,71%.

Από την κατανομή των ποσοστιαίων εκπτώσεων διαπιστώνεται ότι το υψηλότερο ποσοστό, 22,3%, συγκεντρώνεται στην

κλίμακα από 30-40%, ενώ επίσης υψηλή είναι η εμφάνιση ποσοστιαίων εκπτώσεων στο εύρος 40%-50% (19,6% του συνόλου) και 20-30% (19% του συνόλου).

Λιγότερο σημαντική εμφανίζεται η συχνότητα των ποσοστιαίων εκπτώσεων στο διάστημα έως 5% (6% του συνόλου) και ακόμη λιγότερο σημαντική στο διάστημα άνω του 50%, μόλις 2 δημοπρασίες, ήτοι 1,1% του συνόλου.

Συνοπτικά, στο εύρος άνω του 30% εντάσσεται το 43% των ποσοστιαίων εκπτώσεων που δόθηκαν από τους τελικούς αναδόχους, ενώ στο εύρος μέχρι 20% εντάσσεται το 38%.

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΓΔΕ/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

Κατανομή ημερών καθυστέρησης υπογραφής της σύμβασης

Το εύρος των ημερών καθυστέρησης υπογραφής της σύμβασης από την ημερομηνία πραγματοποίησης της δημοπρασίας είναι πραγματικά εντυπωσιακό, δεδομένου ότι εμφανίζει ελάχιστη τιμή τις 15 ημέρες και μέγιστη τιμή τις 922 ημέρες, με τελική μέση τιμή τις 183 ημέρες. Δηλαδή, κατά μέσο όρο η υπογραφή της σύμβασης κατασκευής ενός δημόσιου τεχνικού έργου στη δεκαετία 2001-2010 στην Ελλάδα πραγματοποιείται 6 μήνες μετά τη δημοπράτησή του.

Το 37% των δημοπρασιών καταλήγει σε συμβα-

σιοποίηση με τον ανάδοχο, σε χρονικό διάστημα μεταξύ τριών και 6 μηνών από την ημερομηνία δημοπράτησης, ενώ είναι εντυπωσιακό ότι στο 34,4% των περιπτώσεων απαιτείται ακόμη μεγαλύτερο διάστημα από αυτό των 6 μηνών. Μάλιστα, στο 11,1% των έργων απαιτήθηκε.

Πηγή: ΣΑΤΕ, Επεξεργασία στοιχείων: ΓΓΔΕ/Υπ. ΥΠΟΜΕΔΙ

Σημειώσεις

1. Ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές καταρτίζεται λόγω της ανάγκης που προέκυψε μετά την υπογραφή της συνθήκης για την ONE για ταχεία διάθεση αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων που να επιτρέπουν την ανάλυση της οικονομικής εξέλιξης κάθε κράτους - μέλους, στο πλαίσιο άσκησης της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ. Στόχος του Δείκτη Παραγωγής στις Κατασκευές είναι η μέτρηση των αλλαγών στον όγκο της παραγωγής κατασκευών σε σύντομα και τακτικά διαστήματα. Ο δείκτης αυτός παρέχει ένα μέσο μέτρησης της τάσης όγκου της προστιθεμένης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών σε μια δεδομένη περίοδο αναφοράς.
2. Τονίζεται ότι στο μέγεθος της άμεσης απασχόλησης που παρουσιάζεται δεν περιλαμβάνεται το μελετητικό δυναμικό, το οποίο αριθμεί, σύμφωνα με στοιχεία της ιστοσελίδας του Μητρώου Μελετητών του ΥΠΟΜΕΔΙ, 11.935 ενεργούς μελετητές.
3. Βάσει και της τελευταίας αναθεώρησης του ΑΕΠ.
4. Ο Δείκτης Παραγωγής Έργων Πολιτικού Μηχανικού περιλαμβάνει το κόστος κατασκευής: αυτοκινητόδρομων, οδών, αεροδρομίων, αθλητικών εγκαταστάσεων, γεφυρών, σιδηρόδρομων, υπόγειων διαβάσεων, αγωγών μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου, δικτύων παραγωγής και διανομής ρεύματος, δικτύων τηλεπικοινωνιών, υδραυλικών και λιμενικών έργων, κ.ά. Ο εν λόγω δείκτης προκύπτει από απευθείας έρευνα στις κατασκευαστικές εταιρείες και μάλιστα στις μεγαλύτερες από αυτές και αναφέρονται σε πραγματοποιηθείσα κατασκευαστική δραστηριότητα. Η ΕΣΥΕ ανακοινώνει τον εν λόγω δείκτη από τον Ιούλιο του 2006 και καλύπτει την περίοδο από το 2000 και μετά.
5. Τα τρία κείμενα εξετάζονται στην ίδια ενότητα λόγω της αλληλεξάρτησής τους, των κοινών παραδοχών, εκτιμήσεων και προβλέψεων για την πορεία της ελληνικής οικονομίας και της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής.
6. Ο Δείκτης Παραγωγής Οικοδομικών Έργων περιλαμβάνει μια σειρά από εργασίες που καλύπτουν όλη τη διαδικασία έως την τελική ανέγερση ενός ακινήτου, όπως κατεδάφιση κτιρίων, χωματουργικές εργασίες, κατασκευή κτιρίων, καλωδιώσεις και ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις. Στα οικοδομικά έργα περιλαμβάνονται μονοκατοικίες, διπλοκατοικίες, πολυκατοικίες, ξενοδοχεία, κτίρια γραφείων, βιομηχανικά και εμπορικά κτίρια, κτίρια δημόσιων θεαμάτων, εκπαιδευτήρια, νοσοκομεία και λοιπά οικιστικά κτίρια. Ο εν λόγω δείκτης θεωρείται πιο αξιόπιστος για την απεικόνιση των μεταβολών στην οικοδομική δραστηριότητα, αφού τα στοιχεία του προκύπτουν από απευθείας έρευνα στις τεχνικές εταιρείες και αναφέρονται σε πραγματοποιηθείσα δραστηριότητα.
7. Η υπέρμετρη αύξηση στις οικοδομικές άδειες του έτους 2005 και στον όγκο που αντιστοιχεί σε αυτές, 102,2 εκ. κ.μ. έναντι 75,6 το 2004, αύξηση που οφείλεται στην ανακοίνωση επιβολής ΦΠΑ στις πωλήσεις νεόδμητων διαμερισμάτων από 1/1/2006, γεγονός που ώθησε πολλούς ιδιώτες, επενδυτές και επαγγελματίες στην έκδοση οικοδομικών αδειών ώστε να επωφεληθούν της χρονικής συγκυρίας.
8. Στην ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία οικονομικών καταστάσεων 201 εταιρειών για το 2003, 193 για το 2004, 194 για το 2005, 200 για το 2006, 222 για το 2007, 225 για το 2008 και 238 για το 2009.